

ԿԼԵՐԱՓԱՐԱՆԻՒՄ ԿՐԻՍՏՈՍ
 ԳՐԱՆԻՒՆԴԱՆԻՒՄ ԿՐԻՍՏՈՍ
 ՏՐԵՒՆԻՑ ԳԻՆԵՆ 24 ՎՐԵՆԴԱՆԻՒՄ
 ԳԻՆԵՆ 12 ՎՐԵՆԴԱՆԻՒՄ
 ՄԵՆ ԿՐԱՐ 40 ԿՐԱՐԱՆԻՒՄ

ԿՐԵՏԵՐ

ՈՐԵՒԵՆԻՑ ԿՐԱՐԱՆԻՒՄ
 ԳՐԱՆԻՒՆԴԱՆԻՒՄ ԿՐԱՐԱՆԻՒՄ
 ԿՐԱՐԱՆԻՒՄ ԿՐԱՐԱՆԻՒՄ
 ԿՐԱՐԱՆԻՒՄ ԿՐԱՐԱՆԻՒՄ

ԵՐԾՈՒՆԿ ՏՐԵՐՈՆՈՅ

ԵՐԵՐԻՒԹԻՒՄ 17

1864

ՄԵՐՈՍ 1

ԵՐԵՐԻՒԹԻՒՄ

Դժճաղդ Երծուիկ այնինչ ինքը իր-
 քեւ հրեշտակի ձայն կ'արձակէր արթնու-
 թիւն կ'արդար թմրած սիրտերուն. արթ-
 նութիւն ի լուսաւորութիւն. ահա զինքն
 ալ թմրեցուցին. գոցուեցան իւր աչերը,
 լրբեցին շրթունքները, դադրեցաւ թռիչք-
 նընքն Արծուիկն ալ բայց ոչ իսպառ. նրն-
 ջեց՝ եւ ոչ իբրեւ մեռեալ յաւիտեան...
 Եւ եղաւ նա ինչպէս մանուկ խանձար-
 քած յօրօրանի, կամ իբրեւ Ղազարոսի գե-
 րեզմանի:

Գարնան առաւօտ զուարթութիւն կ'ցո-
 ղէ իրեն. թռչնոց դայլայլիւր կ'զարթու-
 ցանէ զինքը. մայիսը ծաղիկներով կ'զարդա-
 րէ լեռն ու հովիտներ, ծանապարհ կ'հոր-
 ղէ, կ'պարզէ օդեր, եւ զինքը սիրողներ
 ձայն կուտան Երծուիկ զարթիր ի վնայ,
 արի ի գերեզմանէ... »

Զմեռ մի էր անցաւ. գիշեր մի էր լու-
 սացաւ. դէպք մի էր պատահեցաւ...
 եւ ահա կ'թռչի Երծուիկ յօղով օծած
 իւր գլուխը, կայտաւելով ու խանդաղատե-
 լով կ'զիմէ զինքը սիրողաց ի գիրի:

Վստահ է որ կընդունեն զինքը. կ'խնդրէ
 որ ներեն իրեն. մանաւանդ թէ աւելի քս-
 փովեն ու քաջալերեն ալ զինքը. վասն զի
 ինքը դանդաղ չէր, ինքը պատճառ չէր...
 Եւ իւր խմբագիրը, որ աշուն իրմէն գնաց
 ի Պօլիս տարագիր, եւ որ յայնժամ ձեզ
 «մնաք բարովը, առաց, այժմ կ'ողջունէ եւ
 կ'ձանուցանէ իւր վերադարձը» ինքը պի-

տի խմբագրէ ու հրատարակէ կրկին այն
 թերթերը. առանց բնաւ փոփոխութիւն մը
 տալու իւր գրից, սկզբմանց եւ ընթացից:

Եւ քանզի տարեկան շրջան 24 թիւը լը-
 րացնելու համար գեաւ 8 թիւ կ'պակտի,
 ուստի 177 թիւէն մայիս 1 կ'շարունակենք
 մինչեւ լրանայ պակասորդն. եւ ուր վեր-
 ջանայ առաջին շրջանը ու սկսի երկրորդը,
 այն ամիս պէտքէ համարենք Երծուիկին
 տարեգլուխը:

Տարօնայ եւ Ս. Կ. Ս. անբիւ
 նոր կարգադրութիւններ:

Թողլով յետո ամէն անկարգութիւնները
 որոնք անցան այս աշխարհիս եւ այս վան-
 քիս մէջ. լանք անոնց երեսէն ծագած վը-
 նասներուն եւ ցաւերուն վրայ. եւ փու-
 թանք ծանուցանել համառօտմը այս վեր-
 ջին անօրէնութիւնները՝ զորս յօգուտ ազ-
 գին ի շինութիւն վանքին եւ ի խաղաղու-
 թիւն ամենեցուն որոշեց Ս. Պօլսոյ Ազ-
 գային Սահմանադրական վարչութիւնը:

Ա. Հայրիկի վրայ եղած ամէն ամբաս-
 տանութիւնները բնեց. Հայրիկի անմե-
 ղութիւնը ի. գրան ծանոց արդա-
 րութեամբ:

Բ. Որոշեց զատեց Մշտ քաղաքական
 առաջնորդութիւնը՝ Ս. Կ. վանուց վանա-
 հայրութենէն. գեր. Երեմիա Վ. Ըռաջնորդ
 Բաղիշոյ՝ կարգեց միանգամայն եւ Առաջ-
 նորդ Մշտ իսկ Ս. կարապետի վանահայ-

րութիւնը յանձնեց Հայրիկին :

Թէ ինչ մեծ օգուտ կայ այս նոր կարգադրութեան մէջ. եւ թէ ինչ մեծ ուղղութիւն եւ յառաջադիմութիւն պիտի ունենայ սյուպէս Տարօն եւ Ս . Կարապետ այսուհետեւ , կ'ստատանամք յաջորդ թըւով մեր գիտցածի չափ հաղորդել մեր ընթերցողաց :

Գ . Որոշեց որ Հայրիկ փոքր ինչ եւս ի Պօլիս մնայ . եւ Ս . Կարապետի միաբանութենէն չորս վարդապետ ի Պօլիս կանչեց . որ ի միասին կանոնադրութիւն գրեն Վանքիս բարեկարգութեանց համար :

Գ . Միաբանութենէն երեք վարդապետ ընտրեց , զորս եւ Տնօրէն ժողով կազմեց . որք յանուն վանահօր լիազօր արտօնութիւն ունին զվանք կառավարելու , մինչեւ գայ Հայրիկ :

Ասոնց ամենու համար պաշտօնական գրքեր եւ Պատրիարքական կօնդակ արդէն հասան տեղս գեր . Երեմիա վարդապետին ձեռքը . որոց գործադրութեանը անմիջապէս ձեռնարկեց նախ ի Սուշ , ուր կ'գրաւ նուէր արդէն փոխանորդաբար : Ուրսխուութեամբ եւ գոհութեամբ տեսանք Երրին սրբութեան ազգասիրական խաղաղասիրական ջանքը ու խոհեմ եւ զգոյշ ընթացքը . որով շուտ պիտի վստակի եւ արդէն վստաւորված կերեւի ժողովրդեան համակրութիւն ու համարումը :

Ապրիլ 25 էր , գեր . Լուսնորդն , Մամիկոնեան մեծայարգ վարդան աղան եւ Մըշոյ Ազգային ժողովոյ անդամները միասին առած ի վանքս էկան . այստեղն ալ պաշտօնական գիրքեր , կարդացութեան եւ բացատրութեան . եւ թէ գեր . Առաջնորդն թէ Ս արդան աղան ամենայն բարեմտութեամբ խօսիլ սկսան ազգու եւ ճշմարիտ բարաւոք ի հնազանդութիւն եւ ի խաղաղասիրութիւն յորդրելով . իրենց եւ բոլոր ազգի սրտիցաւը հղածներուն վրայ ու փափագը նոր սիրոյ նոր միաբանութեան վրայ , միանգամայն եւ ազգ . վարչութեան կամքը յայտնեցին . ապա գոյուած Առաջնորդարանի դրոնները բացուեցան :

Ազդեանեան արժ . Գրիգորիս վարդապետի փոխանորդութեան ծախուց եւ եւ կամարից տօմարներ քննուեցան , հաշիւներ

տեսնուեցան . քանիս գլխաւոր պաշտօններ ու պաշտօնակալներ որոշուեցան . Տնօրէն ժողովոյ երեք անդամոց օգնական եւ ընկեր երկու վարդապետ ալ ընտրուեցան . գարոց նոր ի նորոյ բարեկարգուեցաւ . եւ ամէն բան իր կարգ . ու ամէն անձը իր խաղաղութիւն գտաւ , իր պարտաւորութիւն յանձն առաւ :

Լրժանապատիւ միաբանութիւնն ալ այս ամէն կարգադրութեանց եւ Տնօրէն ժողովոյ կառավարութեան ընդունող ու հնազանդ մնալ ապահով ցնելու համար խաղաղասիրական հոգեւով գիրմը կնքեց ու տըվաւ առ գեր . Երեմիա վարդապետ . որպէս զի այսուհետեւ որ եւ իցէ կերպիւ որ եւ իցէ անձը եթէ առ իմ կամ ձեռնա մուկ լինի նոր խաղաղութեանը կամ անկարգութեանը , սյնպիսին արտաքսուի միաբանութենէն , եւ ոչ գր . կուտակից կամ պաշտպան գտնուի անոր . ապա թէ ոչ , նոյն պաշտպանն ալ պաշտպանելիին յանցանաց եւ պատժոյն կցորդ համարվի . այսպէս թող չզոհվի բոլոր միաբանութեան պատիւն ու անուըն մասնաւորաց պատճառաւ . եւ այս կերպով իր պակեցեցուցած համարումն ալ կրկին վստակի ազգին առաջ :

Գործեր մինչեւ ցաստ հասան . եւ դեռ կ'կարդադրուին . Թերթիս վերջը կ'գրենք մնացեալը :

Մենք դառնանք այս նոր սիրոյ նոր ուխտիս վրայ մեր ուրախութիւնը յայտնել . Լրժ . միաբանութիւնը գովել . այստեղն է որ իրենք ազգի պատուոյն եւ ժողովրդենէն . « Հայր սուրբ » կոչուելուն արդարեւ արժանի կը հանդիսանան . այստեղն է որ իրենց վանահայր Հայր Հայրիկին հիւսիսէն անձ եւ մէկ կամք լինելով Վանքիս շինութեան եւ բարեկարգութեան , ժողովրդոց կրթութեան եւ բարութեան համար աշխատին . եւ բոլոր ազգայինք պիտի գլխաւ լինին , յոյսերնին մեծցունեն ջանքերնին շատցունեն : Խըռովաւորներ եւ այն հոգիներ որ այսպիսի ազգավնաս ու պատուակորոյս միջոցներ կը սիրեն ու իրենց շահը կ'հանեն , թող ամաչեն ու երկնչին իրենցմէ . վասն զի ալ այսուհետեւ Քաղաք ի վերայ լերին է , ոչ կարէ թաղչել . Նրաք ի վերայ աշտանակի է . լոյս է ամէն տեղ . . .

տարի պարտքը հատուցանել :

Բ. Լ. Թէ պարտք տուող չլինի, առանց ամուսնանալու պիտի երթայ ի պանդխտութիւն, եթէ Աստուած յաջողութիւն տայ քանիմ տարիէն ետք քանիմ զուրուշ ձեռք կիշնայ, վազէ վազ կ'դառնայ. եթէ բազմ ունի՝ զաղջիկ դեռ եւս աղջիկ կ'գտնայ ու շալան տալով կ'ամուսնանայ. իսկ եթէ աղջիկ տուած են ուրիշմը, այնուհետեւ սրբաւորութիւն կ'մնայ. աղջիկն ալ իրեն չսիրած փեսային քով երբեմն կ'խառնի, երբեմն կը կռուին, երբեմն կ'հիւանդանայ, երբեմն կ'գանգատի : Փնսան ալ երբեմն կ'զայրանայ, երբեմն կ'ծեծէ, երբեմն կ'զրկէ : Աս խոյս կուտայ, ծնողաց կերթայ. ուրիշ ճանապարհներ կ'քայլէ. իր երկ լուծելու բողոքներ կընէ. վերջապէս մի գժտութիւն, Աստուած հեռու անէ : Ըստնց օրինակներ դժբաղդաբար յաճախ կ'տեսնանք այս կողմերը : Հապա ցաւալին ասեմք, եթէ ասոր բողոքը չլսուեցաւ իր ծնողքէն կամ գեղի մեծերէն կամ առաջնորդէն. յայնժամ բողոքը կ'փոխարկէ յուսահատ դրութիւն կամ անձարութիւն. եւ կ'դիմէ մինչեւ անգամ քրդերուն՝ կամ պաշտպանվելու, կամ անոնց հետ լինելու : Վայ Ղալանին, չասեմ ագահ հայերին. որ այսպիսի չարեաց առիթ է :

(Երրուկութիւն)

Վանքիս վերջին կարգադրութիւն
եւ քանիմ տեղեկութիւններ :

Պաշտօնական գրով ի Պօլիս կանչուած չորս վարդապետներ պատրաստուեցան որ անմիջապէս ճամբայ էլնան, որպէս զի վաղ վաղակի հոն հասնին, վանքի կանոնադրութիւն փոյթ շինուի, ամէն բան լմնայ. եւ վանահայրը Հայրիկ շտապի վերադառնալ տեղս հասնիլ. նոյն կանոնադրութիւնները գործադրել եւ ուխտիս ամէն պակասութիւններ պէտքեր ու կարեւորութիւնները հոգացվին. որոնք վանահօր բացակայութեան եւ անցած խռովութեանց երեսէն տեղիք ունեցած եւ ծանրացած են վանքիս վրայ :

Այսպէս եւ այսչափ ջանացին ու կար-

գադրեցին գեր. Երեմիա Վ. եւ իրեն հետ եղոց բարեսէր ու խաղաղասէր անձինք. որոց առ հասարակ վայելէ պատիւ ու գոութիւն. սոյնպէս եւ արժ. Սիւրանութեան, որոնք սիրեցին ու ըստ ամենայնի զիրենք արժանի ջըցուցին :

Տարօնոյ մէջ Սահմանադրութիւն գործադրելու համար Պօլիսէն Լ. զգ. Վարչութիւնէն պաշտօնական գրերու հետ նաեւ Բ. դռնէն առ տեղւոյս Վսեմ. գայմագամի հովարտակ հասաւ գեր. Երեմիա վարդապետին ձեռքը. վասնորոք վաղվաղեց ի Մուշ գնաց զՍահմանադրութիւն գործադրել, որ մինչեւ ցարդ անխաղաղութեան առթիւ յետս մնացած էր :

Ուրիշ կողմերու նայելով այս տարի Մշոյ աշխարհը ձմեռ թեթեւ է անցեր եւ շուտ բացվեր. բայց չափազանց անձրեւներու առթիւ մինչեւ ցարդ գրեթէ վար ու ցանք չատ քիչ է եղեր :

Յորենը թանգ է, չափը 100 զուրուշի կ'ծախուի, սոյնպէս թանգ են եւ միւս տեսակ հացիղէնք :

Այս առթիւ Ժողովուրդ նեղութիւն ունի կենցաղափոխութեան մասին. թէ Մշոյ թէ վանայ եւ թէ ասոնց մերձակայ գաւառներու մէջ. վասն զի կ'լսենք թէ այն կողմերն ալ եթէ ոչ այսչափ՝ գոնէ քան զայս քիչ թանգութիւն կայ :

Մշոյ մէջ երեւելի եւ մեծապատիւ Մամիկոնեան Վարդան աղան () ամանեան բարեխնամ տէրութենէն 57 կարգի Մեծիօրէ պատուաւշանը բնուրենց՝ միջնորդութեամբ Ասիոյ բանակի սպարապետ Վսեմափայլ Մուստաֆայ փաշային, ի փոխարինութիւն հաւատարիմ ծառայութեան :

Խմբագիր Տարօնոյ Արծուիկիս
Գ. Սրուանձտեանց, Ղեւ Վ. Արծուոյն :